

Haridus on ühiskonnas alati hinnatud väärtus

Artikli pealkiri on inspireeritud Paul Tammerti arvamusest Postimehes 7. augustil, kus autor väidab, et tasuta haridus on väärtuseta haridus.

Tasuta ei saa haridust üheski riigis. Raha õpetamiseks tuleb kas riigi- või kohalikust eelarvest. Eelarved kujunevad elanike maksumedest. Või rahastab õppimist sponsor, näiteks Soros. Arvatavasti mõtles Tammert tasuta hariduse all seda, et õppija vahetult maksumu ei tasu. Jah, aga õppija vanemad maksavad ja õppija ise tasub hilisemas elus makse riigile. Pealegi, õppimise perioodil tuleb elada, süüa, osta riideid ja käia arsti juures. Kõik maksab.

Haritud inimene on väärtus iseeneses. Üks tapuha, on ta hariduse saanud oma raha eest või sponsori toel. Haritud inimese kvaliteet muudab ühiskonna elujõuliseks ja dünaamiliseks. Kui vaadata asjale Tammerti tehnokraatliku torni otsast, siis haritud inimene pole vaid hea töötaja, ta on ka hea tarbija, kes oskab teha valikuid. Tal on peen maitse, ta

ostab paremaid asju ja teenuseid. See peaks parempoolsele ilmavaatele sobima ja selle nimel tasub haridus kättesaadavaks teha võimalikult paljudele. Ning haritud inimeste keskel on meeldivam elada. Sellepärast ja mitmel muul põhjusel on vähemalt Euroopa pöödnud teha hariduse kättesaadavaks olenemata rahakoti paksusest.

Eestis on üsna pluralistlik koolitusvõrk. Avalik-õiguslike ülikoolide kõrval, mis saavad raha põhiliselt riigilt, tegutsevad eralasteaiad, eragümnaasiumid, erakõrgkoolid ja eraülikoolid. Tegutsevad rahvusvaheliste õppeasutuste filiaalid, kursused ja kümmed muud õppimisvõimalused. Kodanik paneb mängu

oma isikliku raha, et õppida keeli, suhtlemist ja majandust. Firmed annavad stipendiume üliõpilastele, keda peavad perspektiivseteks spetsialistideks.

Võib arvata, et praegune Riigikogu ülikoolihariduse tasuliseks muutmist heaks ei kiida. Hariduse ja kultuuri väärtustamisest on kirjutanud Mart Laar (Isamaaliit) ja Peeter Kreitzberg (Keskerakond). Maaerakonnad ja PPL on samuti hariduse kättesaadavuse poolt. Koonderakonna positsioon on kindel – tasulise kõrghariduse üldiseks muutmist me ei poolda. Haridus on rahvuslik ressurss ning selle taasloomine praeguse valitsuse prioriteet.

Häda on mujal. Professorite ja dotsentide palgad jäävad ajast maha ega kutsu võimekaid noori ülikoolidesse tööle. Tasulise ülikoolihariduse kolli on just ülikoolid lahti lasknud. Neid võib mõista. Eraülikoolid, kus sageli õpetavad needsamad nn riigiülikoolide professorid, maksavad paremat palka. Eraülikoolid ei pea investeerima teadusse, nad on

haaranud prestiižsed ja nõutavad erialad ning on vabad bürokraatlikest kulutustest. Kuid kõrgharidus ei saa lõputult kesta, kui teda ei toida teadus.

Litsentse kõrgkoolide avamiseks on jagatud kergekäeliselt. Eraülikoolid on ja jäävad, kuid väikeses riigis tuleb alati kaaluda, kus ja mil määral. Viga tehti omal ajal sellega, et piirati nn riigiülikoolide õigusi ja võimalusi arendada oma seinte vahel kõrvuti tasuta õppimisega tasulist haridust.

Haridusasjad puudutavad kõiki. Sellepärast on tervitatav, et üha enam on neid, kes näevad vajadust töötada välja riiklikud sihtprogrammid hariduse moderniseerimiseks rahvusliku majandusarengu huve arvestavalt. Pean silmas suursaadik Jüri Luige juhitud Raadiofoorumi (KUKU-raadio) saates kõlanud mõtteid haridusest ja rahvuste konkurentsivõimest.

Mart Kubo (Koonderakond) on Riigikogu liige.